

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKESČIO UŽ APLINKOS TERŠIMĄ ĮSTATYMO NR. VIII-1183 6 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-2284

2023 m.

d. Nr.

Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2022 m. gruodžio 21 d. sprendimo Nr. SV-S-758 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.4 papunktį, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektui Nr. XIVP-2284 (toliau – Įstatymo projektas), tačiau pasiūlyti Seimui jį tobulinti atsižvelgiant į šias pastabas ir pasiūlymus:

1. Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo 4 priede įtvirtinti mokesčio už aplinkos teršimą pakuočių atliekomis (toliau – mokestis) tarifai pagal Lietuvos Respublikos vidaus rinkai tiekty pripildytų pakuočių (toliau – pakuotės) rūšį. Nuo 2022 m. mokesčio tarifo dydis diferencijuotas pagal pakuočių perdirbamumą (perdirbamosios ir neperdirbamosios pakuotės). Nuo 2022 m. plastikinėms perdirbamosioms vienkartinėms pakuotėms nustatytas 618 Eur/t, o plastikinėms neperdirbamosioms vienkartinėms pakuotėms – 875 Eur/t mokesčio tarifas. Tokie patys tarifai nustatyti ir polietileno tereftalato (toliau – PET) pakuotėms. Kombinuotosioms perdirbamosioms vienkartinėms pakuotėms nustatytas 900 Eur/t, o kombinuotosioms neperdirbamosioms vienkartinėms pakuotėms – 1200 Eur/t mokesčio tarifas.

Mokesčio mokėtojų mokesčio už aplinkos teršimą pakuočių atliekomis deklaracijų (toliau – mokesčio deklaracijos) 2018–2020 m. duomenimis, Lietuvos rinkai kasmet patiekta vidutiniškai apie 1600 t vienkartinių kombinuotųjų pakuočių, kurių vyraujanti medžiaga – ne popierius ir kartonas, o kitos rūšies medžiaga (toliau – kitos kombinuotosios pakuotės). Iš kitų kombinuotųjų pakuočių daugiau kaip 52 proc. (apie 860 t) sudarė kombinuotosios pakuotės, kurių vyraujanti medžiaga – PET ar kitos rūšies plastikas (toliau – kombinuotosios plastikinės pakuotės). Apie 420 t (25,5 proc.) kitų kombinuotųjų pakuočių buvo perdirbta. Darant prielaidas, kad visą šį perdirbtą kiekį sudarė kombinuotosios plastikinės pakuotės, kad 70 proc. Lietuvos rinkai patiekto kombinuotųjų plastikinių pakuočių kiekio (apie 600 t) sudarė perdirbamosios kombinuotosios plastikinės pakuotės, mokesčio už likusį neperdirbtą 440 t (51 proc.) kombinuotųjų plastikinių pakuočių kiekį (apie 180 t neperdirbtų perdirbamųjų kombinuotųjų plastikinių pakuočių ir 260 t neperdirbtų neperdirbamųjų kombinuotųjų plastikinių pakuočių) suma, skaičiuojant pagal Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo 4 priede kombinuotosioms perdirbamosioms ir neperdirbamosioms pakuotėms nustatytus 900 ir 1200 Eur/t mokesčio tarifus ir taikant 1,386 dydžio indeksavimo koeficientą (koks taikytas 2022 m. mokestiniam laikotarpiui), būtų apie 660 tūkst. Eur. Nuo 2021 m. deklaruojamas bendras visų rūšių kombinuotųjų pakuočių kiekis, duomenys apie kitas kombinuotąsias ir plastikines kombinuotąsias pakuotes neteikiami (plačiau 4 punkte).

Mokesčio deklaracijų 2018–2020 m. duomenimis, Lietuvos rinkai patiektas vienkartinės kitas kombinuotąsias pakuotes deklaravo vidutiniškai 449 mokesčio mokėtojai. Šiems mokesčio mokėtojams didėtų administracinė našta, nes, įgyvendinant Įstatymo projekto pasiūlymus, reikėtų Vieningoje gaminių ir pakuočių apskaitos informacinėje sistemoje (toliau – GPAIS) papildyti prekių vienetų sąrašą naujos rūšies pakuočių – plastikinių kombinuotųjų – duomenimis, bent kartą per ketvirtį pildyti pakuočių apskaitos žurnalą nurodant, kiek tokių naujos rūšies pakuočių patiekta Lietuvos rinkai, kasmet pildant mokesčio deklaraciją – deklaruoti, kiek tokių pakuočių patiekta Lietuvos rinkai, išvežta (eksportuota), sutvarkyta.

Norint įtraukti į apskaitą ir deklaruoti kombinuotąsias plastikines pakuotes, reikėtų įdiegti papildomus funkcionalumus GPAIS ir Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI) elektroninio deklaravimo sistemoje, atnaujinti mokesčio deklaravimo tvarką, o tai pareikalautų papildomų valstybės finansinių išteklių.

Nuo 2023 m. sausio 12 d. Europos Tarybos Aplinkos darbo grupės posėdžiuose svarstomas pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl pakuočių ir pakuočių atliekų, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas [\(ES\) 2019/1020](#) ir Direktyva (ES) 2019/904 ir panaikinama Direktyva [94/62/EB](#) (toliau – Pakuočių reglamentas). Iš Pakuočių reglamento 47, 50 straipsnių ir II priedo 1 lentelės bei XII priedo 1, 3, 4 lentelių nuostatų neaišku, kaip reikės atsiskaityti Europos Komisijai (toliau – EK) apie kombinuotąsias pakuotes – ar pagal kombinuotosios pakuotės sudedamąsias medžiagas, kai kombinuotosios pakuotės kiekvienos sudedamosios dalies svoris pridedamas prie atitinkamos medžiagos rūšies pakuočių svorio (pvz., iš kombinuotosios pakuotės išskirtą plastiko dalies svorį pridedant prie plastikinių pakuočių svorio), ar kaip atskiras kombinuotųjų pakuočių kategorijas (pvz., kombinuotoji pakuotė, kurioje vyrauja popierius ir kartonas, kombinuotoji pakuotė, kurioje vyrauja aliuminis, ir pan.), nenurodant atskirai kombinuotosios pakuotės sudedamųjų medžiagų svorio (pvz., kokią kombinuotosios pakuotės masės dalį sudarė plastikas). Nuo Pakuočių reglamente nustatytos kombinuotųjų pakuočių apskaitos reikalavimų tiesiogiai priklausys ir nuosavo išteklių apskaičiavimo metodika. Planuojama, kad Pakuočių reglamentas galėtų būti priimtas iki 2025 m.

Atsižvelgiant į tai, kad iš Pakuočių reglamento pasiūlymo nuostatų neaišku, kaip reikės atsiskaityti EK apie kombinuotąsias pakuotes, ar skaičiuojant nuosavą išteklių reikės įskaičiuoti kombinuotosiose pakuotėse esančio plastiko svorį, ir į tai, kad už neperdirbtas kombinuotąsias plastikinių pakuočių atliekas sumokama mokesčio suma būtų nedidelė, palyginti su mokesčio suma, sumokama už neperdirbtą vienkartinių plastikinių ir PET pakuočių kiekį, kad toks naujos kombinuotųjų pakuočių rūšies vykdant pakuočių apskaitą ir pildant mokesčio deklaracijas išskyrimas sudarytų administracinę naštą ūkio subjektams ir pareikalautų papildomų valstybės biudžeto lėšų GPAIS ir VMI informacinėms sistemoms atnaujinti, siūloma atidėti svarstymą dėl viso neperdirbto kombinuotųjų plastikinių pakuočių kiekio apmokestinimo, iki bus priimtas Pakuočių reglamentas, ir Įstatymo projekte išbraukti nuostatas apie „kombinuotąsias (vyraujanti medžiaga – plastikas)“ pakuotes.

2. Aplinkos apsaugos agentūros duomenimis, 2021 m. Lietuvos rinkai patiekta 81,3 tūkst. t vienkartinių plastikinių ir PET pakuočių (apie 20 proc. visų (apie 408 tūkst. t) per metus Lietuvos rinkai patiekiamų pakuočių), taip pat apie 4,5 tūkst. t plastikinių šienainio plėvelių, kurioms netaikomas gamintojo atsakomybės principas. Perdirbta apie 49,3 tūkst. t plastikinių ir PET pakuočių atliekų (57 proc. per metus Lietuvos rinkai patiektų plastikinių ir PET pakuočių), o neperdirbta – 36,5 tūkst. t (43 proc.).

Naudojantis Europos Sąjungos statistikos tarnybos parengta neperdirbtų plastikinių pakuočių prognozavimo skaičiuokle nuosavam ištekliai apskaičiuoti, prognozuota, kad 2023 m. Lietuvai už neperdirbtą plastikinių pakuočių atliekų kiekį reikėtų mokėti apie 13,8 mln. Eur, atskaičius galimą 9 mln. Eur lengvatą. Vertinama, kad, pasikeitus pakuočių tiekimo ir perdirbimo duomenų skaičiavimo metodikai, ši mokėtina suma, atskaičius minėtą lengvatą, nuo 2024 m. padidės iki maždaug 28,5 mln. Eur.

Preliminariais mokesčio deklaracijų 2022 m. duomenimis, 95 proc. rinkai patiektų vienkartinį plastikinių ir PET pakuočių – perdirbamosios, 5 proc. – neperdirbamosios. Norint surinkti 28,5 mln. Eur mokesčių sumą ir palikti neperdirbamosioms pakuotėms didesnę mokesčio tarifą kaip paskatą pakavimui rinktis daugkartines ar vienkartines perdirbamasias pakuotes, mokesčio tarifas, taikant 1,386 dydžio indeksavimo koeficientą (koks taikytas 2022 m. mokestiniam laikotarpiui), vienkartinėms plastikinėms perdirbamosioms pakuotėms galėtų būti sumažintas iki 520 Eur/t. Jei indeksavimo koeficientas būtų mažesnis negu taikytas 2022 m. mokestiniam laikotarpiui, trūkstama suma už neperdirbtą plastikinių pakuočių atliekų kiekį būtų sumokama iš valstybės biudžeto. Indeksavimo koeficientas sumažėtų, jei, kaip siūloma Aplinkos ministerijos parengtame Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 2, 4, 5, 6, 7, 9 straipsnių ir 3 priedo pakeitimo projekte (registracijos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS) Nr. 23-1243), apskaičiuojant mokesčio už aplinkos teršimą indeksavimo koeficientą, būtų lyginamos einamųjų metų atitinkamo mėnesio kainos su praėjusių metų (o ne 2018 metų) kainomis.

Atsižvelgiant į tai, siūloma keisti Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo 4 priedą ir vienkartinėms perdirbamosioms plastikinėms ir PET pakuotėms vietoj 618 Eur/t mokesčio tarifo nustatyti 520 Eur/t tarifą.

3. Įstatymo projektu nustatant naują atleidimo nuo mokesčio už aplinkos teršimą plastikinių ir PET pakuočių atliekomis pagrindą, atitinkamai turėtų būti papildomas ir Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo 9 straipsnio 3 dalies 6 punktas, reglamentuojantis mokesčio už aplinkos teršimą apskaičiavimą.

4. Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 pakeitimo įstatymu Nr. XIII-3158 nuo 2022 m. Lietuvos pakuotėms nustatyti didesni mokesčio tarifai, perdirbamosioms ir neperdirbamosioms pakuotėms – skirtingo dydžio. Toks mokesčio tarifo dydžio diferencijavimas nustatytas siekiant paskatinti mokestį turinčius mokėti gamintojus ir importuotojus (mokesčio mokėtojus) vidaus rinkai tiekti perdirbamasias pakuotes. Pagal Gaminių ir pakuočių atliekų naudojimo ir (ar) perdirbimo užduotis, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 24 d. nutarimu Nr. 1168 „Dėl Gaminių ir pakuočių atliekų naudojimo ir (ar) perdirbimo užduočių patvirtinimo“, kasmet didėja plastikinių pakuočių atliekų perdirbimo užduotys – nuo 55 proc. 2022 m. iki 65 proc. 2025 m. ir 70 proc. 2030 m. (išskyrus užstato už vienkartines pakuotes sistemoje surenkamas plastikinės ir PET pakuotes, kurioms nuo 2021 m. taikoma 90 proc. perdirbimo užduotis).

2022 m. pradėta įgyvendinti pakuočių atliekų tvarkymo sistemos reforma, kuri turėtų padėti užtikrinti kokybišką ir laiku visiems gyventojams prieinamą pakuočių atliekų rūšiavimo paslaugą, stabilų šios paslaugos finansavimą, įgyvendinti gamintojų ir importuotojų atsakomybės principą. Įgyvendinant šią reformą, gamintojai ir importuotojai turės skirti papildomų lėšų pakuočių atliekų rūšiuojamojo surinkimo sistemos infrastruktūros įrengimui, priežiūrai, atnaujinimui ir plėtrai, šių veiklų ir pakuočių atliekų, susidarančių komunalinių atliekų sraute, rūšiuojamojo surinkimo ir vežimo paslaugos teikimo administravimui finansuoti, kasmet pateikti finansines garantijas.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas. Konstituciniai teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo, teisinio saugumo principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2002 m. lapkričio 5 d., 2003 m. kovo 4 d., 2003 m. kovo 17 d., 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas). Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad, neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise.

Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo 4 priede kombinuotosios pakuotės nėra skirstomos pagal vyraujančią medžiagą, todėl mokesčio mokėtojai mokesčio deklaracijose informacijos apie kombinuotąsias pakuotes pagal vyraujančią medžiagą neteikia, o ir aplinkos ministro tvirtinamose atliekų tvarkymo taisyklėse (toliau – Atliekų tvarkymo taisyklės) kombinuotosios pakuotės, žymimos kodu 15 01 05, skirstomos į kombinuotąsias pakuotes, kuriose vyraujanti medžiaga – popierius ir kartonas (15 01 05 01), ir į kitas kombinuotąsias pakuotes (15 01 05 02). Taigi minėtuose teisės aktuose neišskirta kombinuotųjų plastikinių pakuočių rūšis, tačiau tokias pakuotes galima priskirti prie kitų kombinuotųjų pakuočių. VMI viršininko ir aplinkos ministro tvirtinamose deklaracijų pildymo taisyklėse (toliau – Deklaracijų pildymo taisyklės) iki 2021 m. gruodžio 21 d. buvo įtvirtinta, kad mokesčio mokėtojai Mokesčio už aplinkos teršimą apmokestinamųjų gaminių atliekomis deklaracijos formoje FR0523 ir mokesčio už aplinkos teršimą pakuotės atliekomis deklaracijos formoje FR0524 turi patikslinti deklaruotos vidaus rinkai tiekto kombinuotosios pakuotės vyraujančią medžiagą, tačiau to atsisakyta nuo 2021 m. gruodžio 22 d. Turėjo būti pritaikyta VMI informacinė sistema, *inter alia*, parengta naujos versijos deklaracijos FR0524 forma, jos duomenų apdorojimas. Vadovaujantis minėtais Konstitucinio Teismo išaiškinimais, sugrąžinus iki 2021 m. gruodžio 21 d. galiojusias Deklaracijų pildymo taisykles, *inter alia*, dėl poreikio mokesčio mokėtojams patikslinti deklaruotos vidaus rinkai tiekto kombinuotosios pakuotės vyraujančią medžiagą, galėtų būti neužtikrinami konstituciniai teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo, teisinio saugumo principai.

Atsižvelgiant į minėtus Konstitucinio Teismo išaiškinimus, 2021–2022 m. teisės aktų (Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo, Deklaracijų pildymo taisyklių) pakeitimus ir poreikį suteikti laiko pakuočių atliekų tvarkymo sistemos dalyviams prisitaikyti prie Įstatymo projekte numatytų pokyčių, pakeisti Atliekų tvarkymo taisykles, Deklaracijų pildymo taisykles ir atnaujinti GPAIS ir VMI informacines sistemas, siūloma Įstatymo projekto pakeitimus, numatančius naują vienkartinių plastikinių ir PET pakuočių apmokestinimo tvarką, kai mokestis skaičiuojamas už likusį neperdirbtą kiekį, taikyti 2025 m. ir vėlesniems mokestiniams laikotarpiams.

Ministras Pirmininkas

Aplinkos ministras